

ESNEKETARIA

Denbora batean etzen Gaxux bano gisakoago neskatorik errian, berrogei urtetarik gorako mihiak diotenez.

Gaxux karrikako esneketaria zen; eta zer berri mamitsuak etzietuen bildu etxez etxe!

Emezortzi urteko or nunbait zabilan orduan eta, dena erraiteko, aski aunditzen, etzuen denbora galdu.

Ori bai: biribila bezain pinpiripoxa izan zen beti.

Egun aietan etzabilan huntsa, edo ar ttipi zonbait bazuken nunbait. Gero jakin da: amets batek lorik gabe zekarzkion gau aiek oro. Zorigaitzeko, orduan eremaiten ziren txapel egal makur baten nahieria ba-zuen aspaldi, bana igandezkeroz...

Berdin du erranik: Michel ikusiz geroz...

Bazoan zubiko bidetik eta Michel eldu aldaturik.

—“Jésus! —egin zuen Gaxuxak bere baitan—; bordatik ote, arropa oriekin?”

Bordatik edo ez bordatik, konten zela errekontratzeaz erraiten zion tarrapatan biotzak eta, etzion galdegin nahi izan nun zabilan.

Michelek ere etzuen erran, bana istampat egin zuten biak.

—Etzinuke nahi ogiak eremaiten laguntzea?

—...beste mezarat etorriko baita ama, bidean errekontratzen gintuzke...

—Ez joanik ere, zure aldetik erreparurik bazen, ikus nahi nuen bakarrik.

Eta gero, begiak lekutuz:

—“Gaxux; San Mikolasetan ba-dut pilota partida. Nik uste aisa irabaziko dutan. An bazina...!”

* * *

Gaxuxak oraiakoan txapela nahi du. Bai, bai; bana nork erran amari?

Iduri beti amaren erasiak luzkela beharritan:

—“Ez ditun laborari etxeko manerak. Gu ere izan gitun gazte eta egundaino holako lanbide ergelik etxean plantatu gabe. Aur-tzar mentsa! Alainso!! Nor dugu etxean?”

Eta berdin badu amari ez erranik, sosen mokañes iluna koropilatzea da aitari artea.

Gaxuxen gau-tegun ilunak!!

—“Bana ni plazan izain; —zion eztitzeko—, eta nere txapela bezalakorik ez an...”

Atera ditu kondu guziak, eta etzabilan gaizki Gaxux.

Gero-re etzuen nehorik jakinen. (Elaike ez, polit jendeak agotan ar nezan.) Bana... beti ba-zuen bere arrangura kutsua biotz barnean.

—“Ori ezpalitz orain berean as nainke”, —zion bere baitan—. Ezin deliberatuz galdu ditu bizpairu egun.

“Jésus maitea, zoin zozoa nizan! Niaur arritzen nun:

”Zer ote da amar pinta esneri, pintta erdiño baten emendatzea?”

”Eta ez nik erraiten dutelakotz; bana eztun erri guzian sartzen beste xorta bat gure esnearen parrekorik.

”Nondik...?”

”Perutxeneko behiak eta... OGEI PINTA EGUNIAN!! —aski dine ori satifos bizitzeko.

”Gero... deus ez. Ez behi ta ez esne:

”Esnea saltzen asi ta bataiatu gabe mehe.

”Ustez sekulako azienda baduten, eta denbora gabe adina artzen.

”Araiz! Nun ikusi da, arnoa edan eta ogia zopatzeko ori?”

”Ni berriz emen, “Suiza” zarmantaren sei pinta lodiak, beste lau handik-eta-emendikakoen prezio berean saltzen ero bat eginik...”

”Erosiko dinat ba, nik, txapela!”

* * *

Zubi inguruan ikus izan dute Gaxux batek eta bestek. Norbaitek erran ere ba noizpait;

—“Gaixo aurra! Zoin akitua dateken! Ori da zinezko gazterik bizitzen ikastea.”

Beste alde, berriz, behin edo beste laguntzaz bota nahi izan zioten esku bat, etzuen sekula on artu.

Egia erran behar da: etzuen deus ikusteko biderik eman.

Etxean.

Aitak: —Aurra, txapel bat erosi omen duzu! Eta nundik zinin sosa? Segur niz huntsa pahatia duzula!

—Ez anitz, ez!!!

—Aisa jakinen egia? Eta zoin alorretan bilduko dugu txapel orren azia?

—Zaude, otoi, ixilik, —dio artetik amak—; ezta oraikoan zurez haliatu. Balitz gure Gaxux gastu aundi-aundiko oitarik ere, zu orai erasika asteko!

—Eztuzu erran nahiko aizetik dela azi eta bezti, bestiak ez bezala!! (ez, ez; bien kontra ez da deus egitekorik).

Bego bere gisa txapela; bana “estaldi” oriek nik ez maite...

“Jinko huna, zer bizimodu tristia, —dio Gaxuxak bakarrik gel-ditu delarik—; beti leher-zapartaka lanian sos baten jabe ez izaiteko.

Utsa zen jatekotik kendu izan banu txapelaindako!!!

Joan behar nuke etxetik. Nunbait lan eginez bizitzeak ez nu bel-durtzen; ala izain nuzke beti sakelan bi sos.

Betidanik ukan dut nik nahikeri ori. Besterendako lan egin; bana irabazien nagusi, ni.

Emengoa ikusia dago: beti ari eta... deus ez, beti.

Eskerrak noizean-behin San Mikolas bat ba-dugula!”

Abenduaren lehen igandean ba-zen Bezpera ondoan elapide gaitza bazterretan.

Eliza bortan bi ezpain gorri:

—Aizan; entzun duna? Txapel arro xarmentaikin ikustekoak omen gitun Gaxux Eiherabidekoa?

—Baia?

—Atzo korreuak ekarri paketa ori omen zunan.

—Ba-dakin zer zaitan bururat eldu?

—Nik dakita?

—Kaiola orrek behar ote digun xoria. (HUM!!!)

Auzoko senar-emazte batzu:

Senarrak: —Nik erraiten dutana, ta erranen, gaizo Ernest burua galtzen asi datekela. Eta nola!! Gastu ori egin behar zixin orai de-baldeko gauz batian?

Emazteak: —Urteko ogia segurtatia dikexi diruak bururat joan zaizkiolaik!!!

Sen.: —Alta, zerbait-zerbait behar bizitzeko bakarrik!!

Emaz.: —Eztiakixit batre zonbaitek nola biltzen duten sosa. Gu ere ezgitxu lanez gaizki; bana urre-landatzen eztixiu nunbait ohono ikasi...

Sen.: —Txapel-fantesia ginixiu behar orai...!

Jinkoak entzun ba-neza errirat gabe ergel orrena ego-aize batek eremaite ortan...!

Ostatuan :

—Iritarrek ezdakikete engoitik nola bezi bazterretxetako neska-totarik beresteko.

—Ik errak; eta “aideplanuen” moda jin baladi, bat beharko ginikek esne ekartzeko.

—Elukek gaizkio gure ogi egiteko oaska xaharra ur bazterrean balitz! Ur garbiagokoa nahas lezakokek belarduna bano!!

—Belarra esnean?

—Zubi ondoko belar guri-guria!

—Urdia! Aisa erosi dik txapela.

* * *

San Mikolas eguna. Argi sendiaikin karrikan Gaxuxen esnea. Lehen meza entzun eta itzuli da etxerat. Egun pausa zuten karrikako konduak.

Goiz guzia kantuz egin du. Denbora-re txoriak kafitik ateratzekoa zen; etzirudin abendua.

Ori ba; lan artetik lau-bost aldiz sala ttipira bere itzulia... an baitzen korreuak ekarri paketa.

Idekitzen duen bakotxeko lehen ez ikusi zerbait badu.

—“Zer den, bestenez, moda! —dio bere baitan—; ez eneatzea sohitez?”

Bietan erran gabe kuzi dazko amari untziak bazkal ondoan, eta noapait joan da.

—“Ama, —dio istampaten buruko—; huntsa niza? Izain dea ote beste Gaxuxik karrikan?”

Nahi gabe egin ditu bi yauzi bidian. (Ori-re ezta ez huntsa: zer erran lezake ikusten nauenak?)

Zubirat eltzean eztaki xuxen Gaxuxak zer gertatu den: “Michel...? Ura...?”

Sobera gauza ba-ziren buru artan...

Aize parrasta batek ereman zuen txapela, eta an doa orai ur gainian iostetan...

Nigar malko aundi batzutan bustirik atera zitzaion Gaxusi bertsu bat:

“Askitto dait txapelak erran:

Urak emanak, urak ereman.”

JOSE MARIA SATRUSTEGI.